

Mezinárodní vědeckovýzkumná mobilita v letech 2019 - 2021

ANALÝZA SITUACE V ČESKÉ REPUBLICĚ

Markéta Padevětová

Zuzana Tuťálková

Zuzana Maršálková

Andrea Augustinová

Úvod

EURAXESS Česká republika

Většina vědeckých organizací dnes považuje za naprosto samozřejmé, že součástí výzkumných týmů jsou vědci ze zahraničí. EURAXESS Česká republika představuje unikátní pracoviště, jehož kompetentní tým denně pomáhá zahraničním odborníkům při vstupu do ČR a v záležitostech souvisejících s pobytem zde. Tyto služby jsou zároveň k dispozici i zaměstnavatelům těchto pracovníků. EURAXESS Česká republika poskytuje kvalifikované informace související se vstupními podmínkami (tj. vízová a pobytová agenda) a se všemi praktickými aspekty života v ČR. Standardem je vysoce individualizovaná pomoc, osobní asistence a tlumočení na úřadovnách Odboru azylové a migrační politiky (OAMP) MV ČR, na Cizinecké policii, Úřadu práce, České správě sociálního zabezpečení i při jednáních na ostatních institucích. EURAXESS Česká republika usnadňuje a urychluje integraci zahraničních vědeckovýzkumných pracovníků i jejich rodinných příslušníků prostřednictvím kulturních a společenských akcí a setkání, jejichž náplní je představení české historie, kultury a zvyklostí, ale i konverzace v českém jazyce a podílí se na organizaci adaptačně integračních kurzů pro nově příchozí cizince. Součástí činnosti EURAXESS Česká republika je samozřejmě i monitorování administrativních bariér a snaha o jejich odstranění.

Poděkování:

Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy za možnost realizace projektu a podporu mezinárodní vědeckovýzkumné mobility.

Akademii věd České republiky, Středisku společných činností AV ČR, Knihovně AV ČR a Technologickému centru AV ČR za podporu a spolupráci.

OAMP MV ČR za dlouholetou spolupráci a vstřícnost při vyřizování pobytových oprávnění vědeckých pracovníků ze zahraničí.

Tento dokument vznikl jako výstup projektu
„Strategická inteligence pro výzkum a inovace“ (STRATIN+)
za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Současná situace v mezinárodní vědeckovýzkumné mobilitě

V České republice není zaveden centrální nástroj pro sběr dat o mobilitě příchozích a odchozích vědců. Vznik takové funkční databáze by vyžadoval součinnost MŠMT, MV ČR, MZV a zejména organizací, které tyto pracovníky přijímají či vysílají. Přesto by bylo zmapování pohybu vědců – cizích státních příslušníků, velmi složité. Pokud se totiž jedná o vědce – občana země EU, je jeho pohyb na trhu práce volný, nepotřebuje pro svůj pobyt v ČR žádná speciální povolení a není úřady podchycen.

Naopak občané zemí mimo EU jsou nuceni projít poměrně náročným administrativním procesem. V současnosti je již dobře ukotven model spolupráce mezi EURAXESS a OAMP MV ČR, povědomí o našich službách je mezi výzkumnými organizacemi dobře rozšířeno a stane se zřídka, že příchozí zahraniční vědec nežádá o povolení k pobytu v součinnosti s naší kanceláří a my jeho příchod nezachytíme. **V následujícím textu vycházíme pouze z průkazných statistických dat, která jsme v průběhu let 2019 – 2022 shromáždili a která se týkají příchozích vědeckovýzkumných pracovníků ze zemí mimo EU na pracoviště v Praze.**

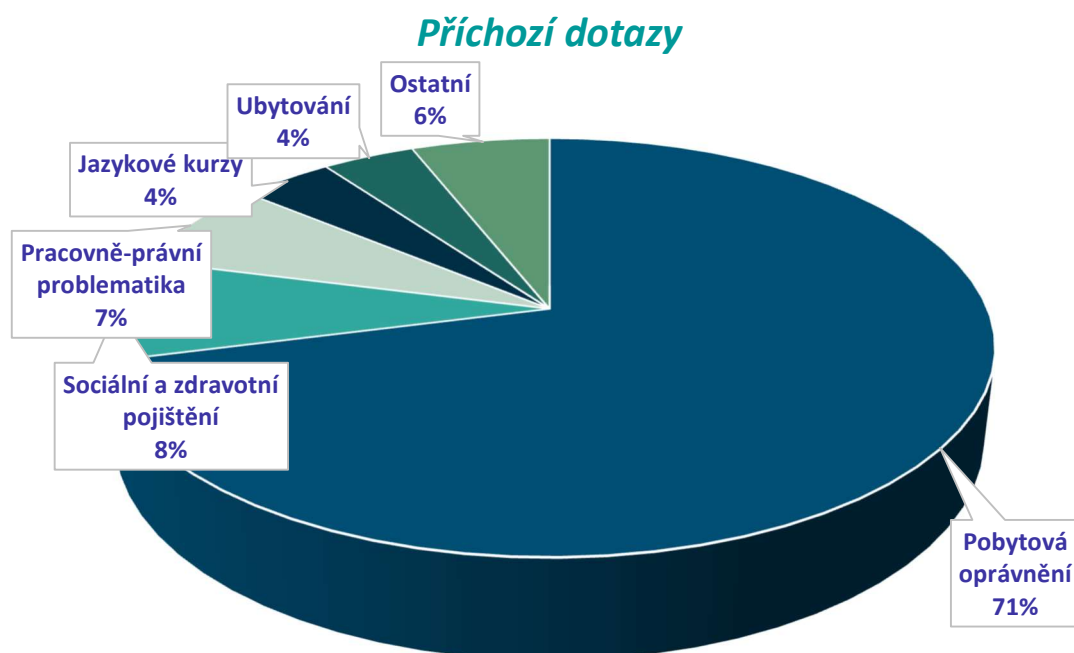
Pobytové oprávnění „**Dlouhodobý pobyt za účelem vědeckého výzkumu**“ bylo do české legislativy transponováno v roce 2007 direktivou 2005/71/EC v rámci snahy EU o usnadnění „cirkulace mozků“ (brain circulation). V počáteční fázi nebyl tento nástroj příliš efektivní. Toto pobytové oprávnění se zcela nevyužívalo, přetrvávalo zaměstnání zahraničních vědců na základě jiných typů povolení k pobytu (pracovní, studentský...). Postupem let, i na základě rozsáhlé informační kampaně EURAXESS, se dostal tzv. „vědecký pobyt“ do povědomí zaměstnavatelů i samotných vědců a všichni „non- EU“ výzkumníci, kteří dlouhodobě působí na našem území, zde pobývají právě v tomto režimu. Ten je administrativně jednodušší a k uživateli vstřícnější (přináší výhody, např. zkrácené lhůty na vyřízení).

I přes tuto skutečnost zůstává vyřízení povolení k pobytu a informování o souvisejících procedurách tou nejzásadnější a nejobtížnější částí agendy EURAXESS.

Bariéry v mezinárodní vědeckovýzkumné mobilitě

Mapování přetrvávajících bariér a jejich odstraňování je jedním ze základních pilířů činnosti EURAXESS. Tato zpráva si neklade za cíl jednotlivé překážky podrobně popsat, přesto je na tomto místě stručně zmíníme. V současné době připravujeme podrobný materiál na základě dotazníkového šetření mezi zahraničními vědci, jejich zaměstnavateli a dalšími stakeholdery, který bude tomuto tématu věnován.

S čím se vědci ze zahraničí i jejich tuzemští zaměstnavatelé potýkají, je patrné z přiloženého grafu. Pracoviště OAMP MV ČR v Praze je specializované a „vědecké pobyty“ vyřizuje přednostně, případné nedostatky v žádostech operativně řeší s EURAXESS a obecně přistupuje k zahraničním výzkumníkům velmi vstřícně. Problémy občas nastávají na některých zastupitelských úřadech v zahraničí, kde žádosti o „vědecký pobyt“ nejsou běžné a jejichž pracovníci nejsou s tímto pobytovým oprávněním dostatečně obeznámeni (žadatelům podávají chybné informace, vyžadují náležitosti a potvrzení, které pro tento typ povolení nejsou potřebná).

Ačkoli došlo v uplynulých letech k výraznému posunu, stává se, že problematický bývá i přístup ze strany budoucího zaměstnavatele, resp. jeho administrativních zaměstnanců (mzdové účetní, personalistky...), pro něž je stále ještě agenda spojená

s nástupem cizince věci nepříliš zažitou, kdy je nutné naučit se speciální postupy a překonat jazykovou bariéru.

V neposlední řadě stojí ekonomická stránka mezinárodní mobility. Pro špičkové výzkumníky nejsou mzdové podmínky v českých organizacích často dostatečně motivující, zvláště přihlédneme-li k přidruženým nákladům na přestěhování, zabezpečení rodiny, zdravotní pojištění pro rodinné příslušníky, tržní nájemné a další. Značně nekomfortní je situace pro rodinné příslušníky, kteří jsou nyní „nuceni“ využívat pro své zdravotní pojištění pouze jedinou pojišťovnu – PVZP. Pojištění je finančně náročné a nepokrývá stejný rozsah služeb jako veřejné zdravotní pojištění. Rodinní příslušníci zde zaměstnaných zahraničních vědců dříve – díky pojištění u jiných subjektů – spadali do systému veřejného zdravotního pojištění, a stejně tomu tak je v mnoha evropských zemích. I z tohoto důvodu se zdá být pro vědce, který má rodinu, pracovní pobyt v ČR „drahý“.

Žádosti o „Dlouhodobý pobyt za účelem vědeckého výzkumu“

Navzdory výše uvedeným skutečnostem lze konstatovat, že vědci – cizinci česká výzkumná pracoviště vyhledávají stále častěji. Jejich počet v uplynulých třech letech sice poprvé nestoupal, ale je nutné vzít v úvahu, že šlo o období hluboce poznamenané ztíženými vstupními pravidly v důsledku pandemie covid-19, kdy byly uzavřeny konzuláty, nebylo možné přijímat nové žádosti, vstup do ČR byl zásadně omezen.

Kdo je typický vědec, zaměstnaný v tuzemské výzkumné organizaci?

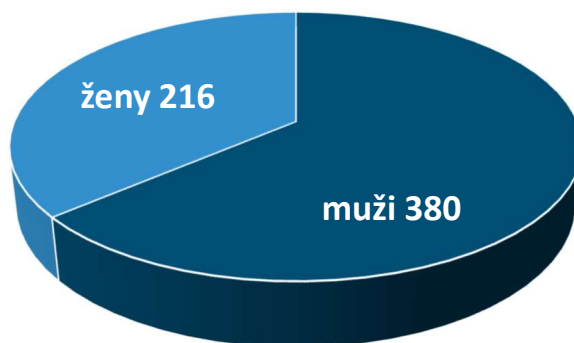
- muž
- původem z Indie
- fyzik
- 36 let

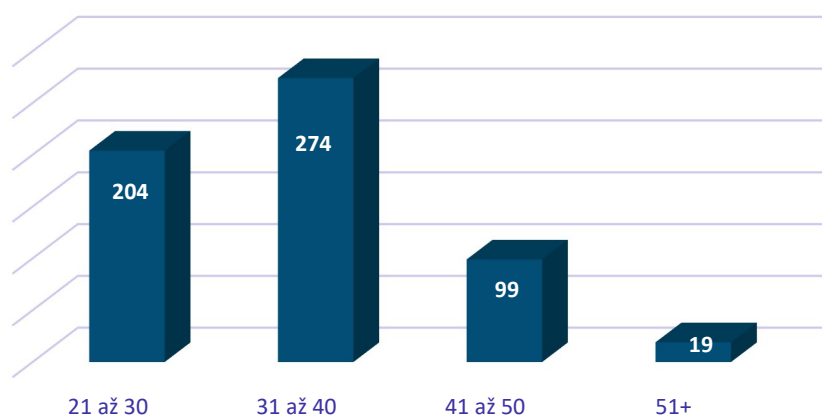
Rok 2019

V roce **2019** bylo uděleno **596** Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu. Zároveň bylo uděleno **200** Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny vědce (tato povolení se týkala manželek, manželů a dětí). Bylo uděleno také **33** Povolení k trvalému pobytu a **6** Povolení k trvalému pobytu rodinných příslušníků. Tato agenda se týkala vědeckých pracovníků **55** různých národností.

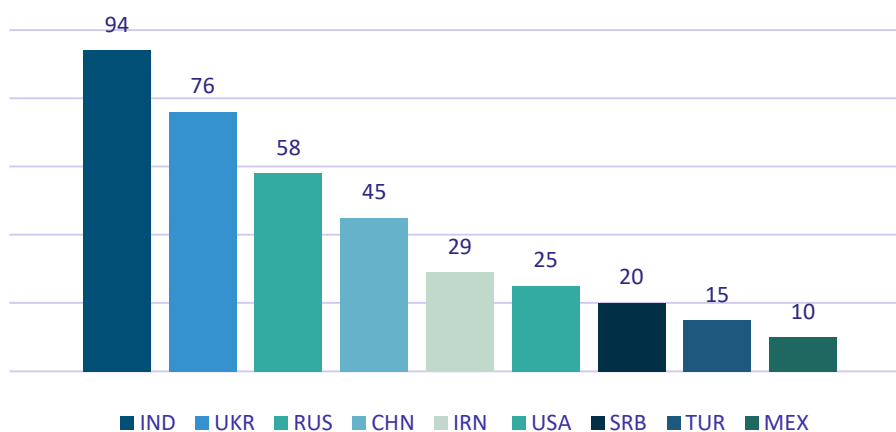
2019
Poměr muži/ženy

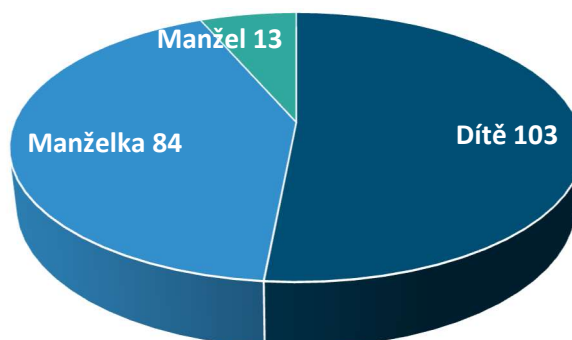
2019 Věkové kategorie

2019 Nejzastoupenější národnosti

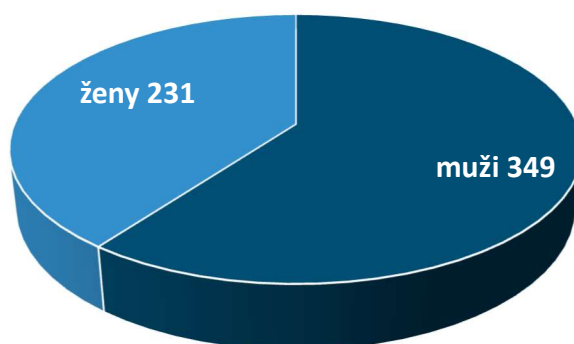
2019 Doprovázející rodinní příslušníci

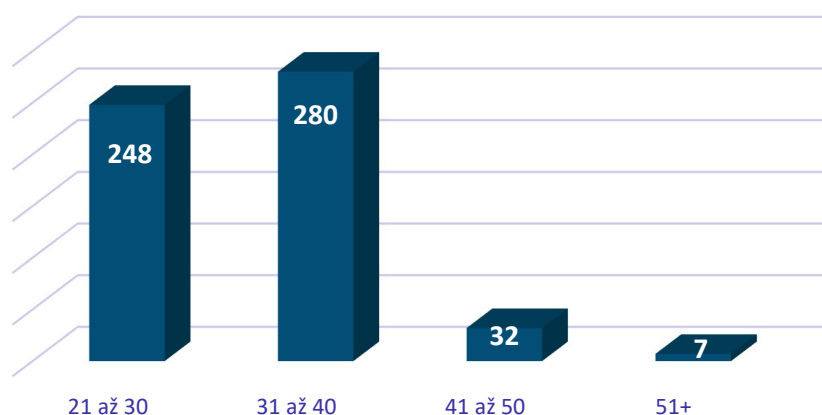
Rok 2020

V roce **2020** bylo uděleno **580** Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu. Zároveň bylo uděleno **192** Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny vědce (tato povolení se týkala manželek, manželů a dětí). Bylo uděleno také **46** Povolení k trvalému pobytu a **16** Povolení k trvalému pobytu rodinných příslušníků. Tato agenda se týkala vědeckých pracovníků **58** různých národností.

2020
Poměr muži/ženy

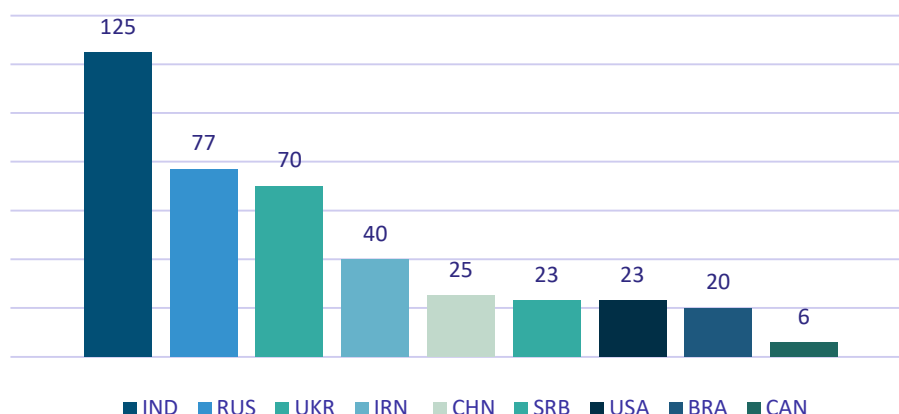

2020
Věkové kategorie

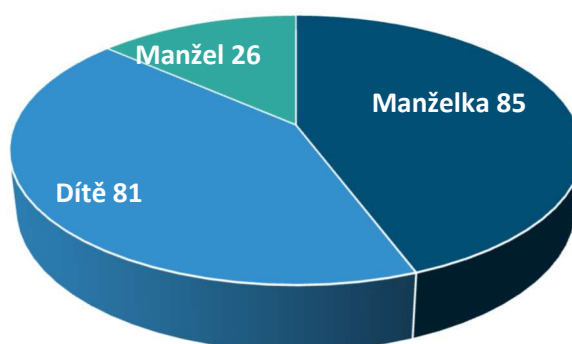

2020 Nejzastoupenější národnosti

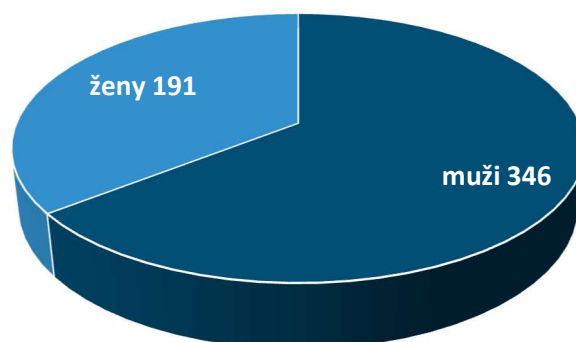
2021 Doprovázející rodinní příslušníci

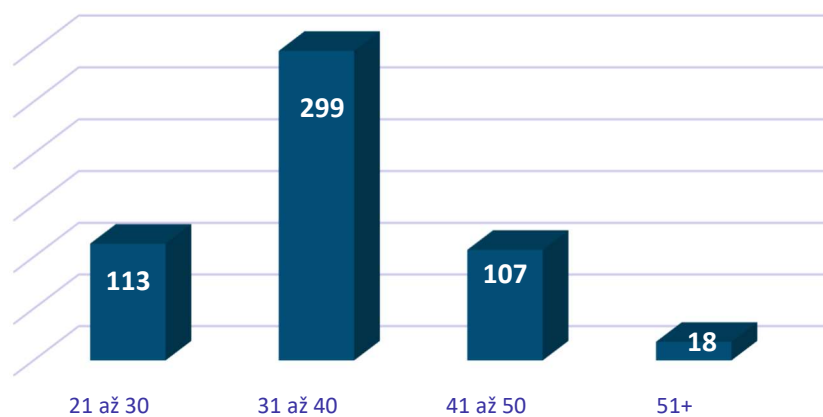
Rok 2021

V roce **2021** bylo uděleno **537** Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem vědeckého výzkumu. Zároveň bylo uděleno **181** Povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny vědce (tato povolení se týkala manželek, manželů a dětí). Bylo uděleno také **49** Povolení k trvalému pobytu a **14** Povolení k trvalému pobytu rodinných příslušníků. Tato agenda se týkala vědeckých pracovníků **48** různých národností.

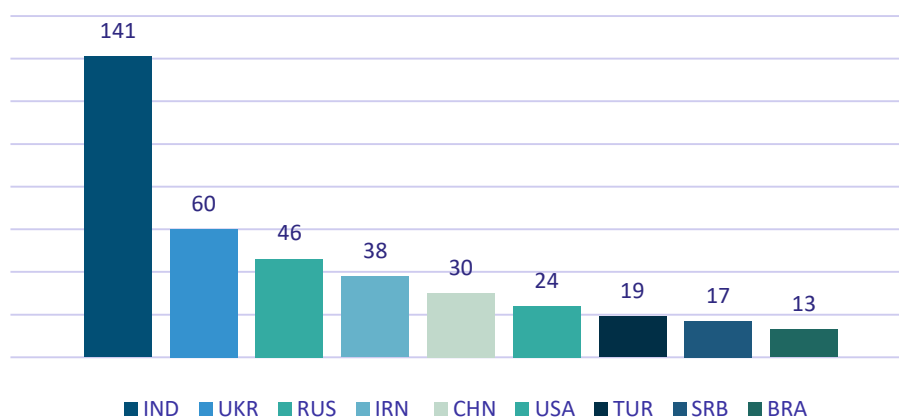
2021
Poměr muži/ženy

2021
Věkové kategorie

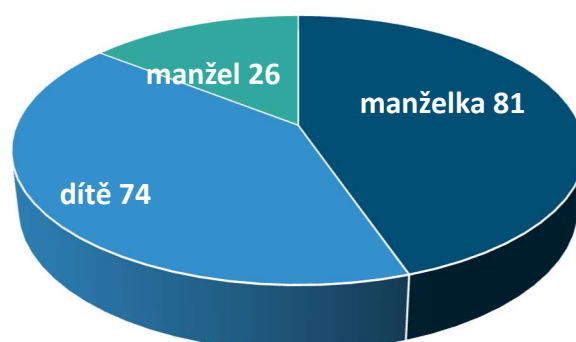

2021
Nejzastoupenější národnosti

2021
Doprovázející rodinní příslušníci

Zaměstnavatelé

V ČR působící zahraniční výzkumníci jsou zaměstnáni zejména v Praze, a to ve vědních oblastech zabývajících se živou i neživou přírodou, méně pak v humanitních oblastech. Nejvíce takových zaměstnanců nalezneme ve Fyzikálním ústavu AV ČR (resp. HiLASE, ELI Beamlines) a v Ústavu organické chemie a biochemie, eventuálně na Univerzitě Karlově nebo Českém vysokém učení technickém.

